

Zpráva o přípravě a realizaci hlavního sběru dat šetření PISA 2022

Základní informace o mezinárodním šetření PISA

Projekt Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj PISA (Programme for International Student Assessment) se od roku 2000 v tříletých cyklech zaměřuje na zjišťování úrovně čtenářské, matematické a přírodovědné funkční gramotnosti patnáctiletých žáků. **Předkládaná zpráva je věnována přípravě a průběhu hlavního šetření cyklu PISA 2022 v České republice.**

Hlavnímu šetření předchází tzv. pilotní šetření, které probíhá o rok dříve na menším vzorku škol a jeho cílem je ověřit validitu a spolehlivost nově vyvinutých testových nástrojů a také postupů spojených se sběrem a vyhodnocováním dat. Zprávu o přípravě a realizaci pilotního šetření PISA 2022 naleznete [-zde-](#).

Každý cyklus šetření PISA se podrobně věnuje jedné ze tří domén (čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost) – jedná se o tzv. hlavní doménu, přičemž zbývající dvě jsou považovány za tzv. vedlejší domény. V aktuálně probíhajícímu cyklu šetření je hlavní sledovanou oblastí **matematická gramotnost**, která byla naposledy podrobně sledována v roce 2012. Koncepční rámec zjišťování matematické gramotnosti (teoretický základ a metodika testování) z roku 2012 byl revidován podle nejnovějších pedagogických, didaktických a psychologických poznatků a na základě nového rámce byla vytvořena sada nových úloh využívajících potenciál počítačového testování. To je patrné především v přechodu na tzv. **adaptivní testování**, v němž žáci s různou úrovní dovedností vypracovávají testové moduly různé obtížnosti.

V šetření PISA 2022 se žáci dále účastní testování v oblasti **přírodovědné a čtenářské gramotnosti**, čímž je zachována možnost sledování trendů ve vývoji výsledků. Potenciálu počítačového testování využívá nová doména **tvůrčí myšlení**¹, sledující schopnost žáků kreativně uvažovat při řešení problémů každodenního života. V cyklu PISA 2022 se Česká republika opětovně zapojuje do testování **finanční gramotnosti**, přičemž v minulosti proběhlo zapojení v cyklu 2012.

Vedle kognitivních testů žáci vypracovávají žákovský dotazník, ICT dotazník a dotazník věnovaný finanční gramotnosti. Pro ředitele škol je připraven online školní dotazník. Celé šetření probíhá elektronickou formou, a to nejen samotné testování a vyplňování dotazníků, ale i administrace a zpracování výsledků.

¹ V angličtině označovaná jako creative thinking.

Příprava a realizace hlavního sběru dat šetření PISA 2022

Přestože cyklus mezinárodního šetření PISA je od svých počátků v roce 2000 tříletý, šetření PISA 2022 je prvním cyklem, který probíhá se čtyřletým odstupem.²

Příprava cyklu 2022 byla zahájena v roce 2018 a mezinárodní konsorcium ve spolupráci se zapojenými zeměmi věnovalo pozornost práci na koncepčním rámci, návrhům a výběru nových testových úloh, návrhům úprav dotazníkových položek. Na jaře 2021 se uskutečnilo pilotní šetření a na podzim 2021 byla zahájena příprava hlavního sběru dat. Pro účast v hlavním šetření bylo mezinárodním konsorciem náhodně vybráno 446 škol a šetření se na jaře 2022 zúčastnilo 430 z nich.³ Při výběru škol byl zohledněn jednak druh/typ školy (základní školy, víceletá gymnázia, čtyřletá gymnázia, střední školy s maturitou, střední školy bez maturity, speciální školy) a jednak kraj, v němž se škola nachází. Celkem se šetření v České republice zúčastnilo přibližně 10 700 žáků.

Členové týmu mezinárodních šetření se postupně zapojovali v jednotlivých měsících do následujících činností.

Červenec až prosinec 2021

- Příprava podkladů pro výběr škol pro mezinárodní konsorcium
- Čištění národních dat z pilotního šetření ve spolupráci s mezinárodním konsorciem
- Příprava databáze pro výběr škol pro hlavní šetření a její předání mezinárodnímu konsorciu
- Příprava české verze testových úloh pro hlavní šetření
- Adaptace a příprava české verze školních materiálů pro hlavní šetření (manuály, formuláře)
- Oslovení škol vybraných pro hlavní šetření
- Komunikace s mezinárodním konsorciem probíhala průběžně

Leden–březen 2022

- Ověřování funkčnosti testové aplikace SDS (Student Delivery System)
- Účast na online školení k vyhodnocování úloh s tvorbou odpovědi a školení k datovému managementu
- Komunikace se školami – diagnostika počítačového vybavení, sestavování seznamu žáků
- Kompletace a distribuce USB s testovou aplikací školám
- Příprava a realizace online školení pro zadavatele testu

² Pilotní sběr dat se měl podle původního harmonogramu uskutečnit v dubnu 2020, tedy v době, kdy nejen v České republice, ale i napříč zúčastněnými zeměmi a ekonomikami celého světa byla zavedena rozsáhlá protipandemická opatření cílená na boj se šířením nového typu koronaviru covid-19. Plošné uzavírání škol znemožňující prezenční výuku žáků vedlo nakonec k dohodě zemí zapojených do šetření PISA a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj o ročním odkladu pilotního sběru dat, a tedy celého cyklu PISA.

³ 16 škol bylo z šetření vyloučeno z důvodu nízkého počtu 15letých žáků nebo z administrativních důvodů (např. škola zanikla).

Duben 2022

- Sběr dat: 28. 3. – 6. 5. 2022 (430 škol, cca 10 700 žáků)
- Online vyplňování školního dotazníku řediteli škol
- Komunikace se školami – organizace testování, řešení potíží, administrativní záležitosti
- Administrace dohod o provedení práce se školními koordinátory a se školními zadavateli testování, administrace reflektivních zpráv
- Komunikace s mezinárodním konsorciem probíhala průběžně

Květen–červen 2022

- Zpracování formulářů a dat z testování – činnosti datového managementu
- Příprava vyhodnocování (kódování) úloh s tvorbou odpovědi z testů čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti, z oblasti tvůrčího myšlení, finanční gramotnosti a povolání rodičů – harmonogram, nábor kodérů, technické vybavení, finalizace kódovacích materiálů a příprava školení kodérů
- Příprava datových podkladů pro kódování úloh s tvorbou odpovědi
- Školení kodérů a vlastní kódování odpovědí
- Zprostředkování konzultací mezi kodéry, národním centrem a mezinárodním centrem
- Zpracování národních datových souborů vč. jejich čištění ve spolupráci s mezinárodním konsorciem a jejich odevzdání k mezinárodnímu zpracování
- Komunikace s mezinárodním konsorciem probíhala průběžně

